

ท้องเสียจากโนโรไวรัส (Norovirus)

อาจารย์ ดร.ภก.สุเมธ จรุงจิโรจน์

ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โนโรไวรัส (Norovirus) เป็นไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคท้องเสียในคนซึ่งพบการระบาดได้ทั่วไป คาดว่าทั่วโลกมีผู้ป่วยประมาณ 250 ล้านคน และเสียชีวิตประมาณ 2 แสนคนต่อปี โดยการเสียชีวิตมักพบในเด็กเล็ก คนสูงอายุ หรือคนที่มีภูมิคุ้มกันต่ำโดยในสหราชอาณาจักรมักเรียกว่า "winter vomiting bug" เพราะมักพบการระบาดในช่วงฤดูหนาว

โนโรไวรัส จัดอยู่ใน family *Caliciviridae* เป็นไวรัสที่มีสายพันธุกรรมแบบ RNA สายเดี่ยว เดิมรู้จักกันในชื่อ Norwalk like viruses (ตั้งชื่อตามเมือง Norwalk รัฐ Ohio สหรัฐอเมริกา ที่พบการระบาดครั้งแรก) ปัจจุบันเรียกกลุ่มไวรัสนี้ว่า *Noroviruses* แบ่งเป็น 5 genogroups คือ GI ถึง GV โดย GI, GII และ GIV ก่อให้เกิดโรคในคน

โนโรไวรัสสามารถแพร่ระบาดได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งโนโรไวรัสปริมาณเพียงเล็กน้อย (<100 ตัว) ก็สามารถก่อให้เกิดโรคได้ โนโรไวรัสมีความทนทานต่อสภาวะแวดล้อม โดยทนความร้อนได้ถึง 60 องศาเซลเซียส มีชีวิตอยู่รอดบนพื้นผิว หรือบนสิ่งของได้นานหลายวัน มีความทนทานต่อน้ำยาฆ่าเชื้อต่างๆ รวมทั้งแอลกอฮอล์ด้วย สารเคมีที่ใช้ในการฆ่าเชื้อโนโรไวรัสได้เป็นจำพวก ฟอर्मาลีน กลูตาโรลดีไฮด์ หรือสารประกอบจำพวกคลอรีน เช่น โซเดียมไฮโปคลอไรต์ (2%) ผู้ป่วยสามารถแพร่กระจายเชื้อไวรัสได้เป็นพันล้านตัวผ่านทางอุจจาระและการอาเจียน อีกทั้งผู้ป่วยที่ติดเชื้อแต่ไม่แสดงอาการก็สามารถแพร่เชื้อได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังตรวจพบโนโรไวรัสในอุจจาระของผู้ป่วยหลังจากหายป่วยไปแล้ว สัปดาห์ ดังนั้นจึงแนะนำว่าผู้ป่วยที่อาการหายแล้วควรป้องกันการแพร่เชื้อไวรัสให้ผู้อื่น เช่น งดเว้นการปรุงอาหารให้ผู้อื่นรับประทานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 วัน

โนโรไวรัสสามารถติดต่อได้หลายทาง เช่น การรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำที่มีเชื้อไวรัสปนเปื้อน โดยเฉพาะอาหารที่ปรุงไม่สุก เช่น หอย ผักผลไม้สดที่ล้างไม่สะอาดรวมถึงการสัมผัสกับผู้ป่วยโดยตรง การจับหรือสัมผัสกับสิ่งของที่มีเชื้ออยู่แล้วนำนิ้วเข้าปากโดยเฉพาะในเด็ก ดังนั้นจึงมักพบการระบาดอย่างรวดเร็วในโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถม เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายจะอาศัยอยู่บริเวณลำไส้เล็กส่วนต้น และทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน และเกิดความผิดปกติของการดูดซึมไขมันและน้ำตาลของลำไส้เล็ก

โนโรไวรัสไม่ใช่ไวรัสใหม่ แต่ไม่ค่อยกล่าวถึงในประเทศไทยเพราะการตรวจยุ่งยากและยังมีสาเหตุอื่นๆ อีกมากที่ก่อให้เกิดการท้องเสียในประเทศไทย จนกระทั่งเริ่มมีการระบาดในโรงเรียนต่างๆ โรงเรียนนานาชาติ เมื่อผู้ป่วยปกครองพาไปตรวจที่โรงพยาบาล และเก็บตัวอย่างอุจจาระส่งตรวจพิเศษทางห้องปฏิบัติการเท่านั้น จึงรู้ว่าเป็นโนโรไวรัส

อาการและการรักษา

โนโรไวรัสก่อให้เกิดการอักเสบที่กระเพาะอาหาร หรือลำไส้ทำให้ผู้ป่วยมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย ปวดท้อง อาจมีไข้ต่ำๆ ปวดหัว ปวดเมื่อยตามร่างกายร่วมด้วยสามารถพบผู้ป่วย วยได้ทุกเพศทุกวัย มักจะมีอาการภายใน 12-48 ชั่วโมงหลังจากได้รับเชื้อไวรัสลักษณะอาการเด่น คือ ท้องเสียและอาเจียน โดยปกติผู้ป่วย วยจะมีอาการดีขึ้นและหายได้เองภายใน ๒ วัน แต่ในผู้ป่วย วยที่มีอาการรุนแรงโดยเฉพาะในเด็กเล็ก หรือผู้สูงอายุอาจก่อให้เกิดการขาดน้ำได้ ดังนั้นควรดื่มน้ำเกลือแร่โออาร์เอสเพื่อทดแทนการเสียน้ำและเกลือแร่ หรืออาจให้น้ำเกลือทางหลอดเลือดในผู้ป่วย วยที่มีอาการรุนแรง ปัจจุบันยังไม่ยาเฉพาะเจาะจงในการกำจัดเชื้อไวรัสนี้ อีกทั้งยังไม่มีวัคซีนในการป้องกัน การติดเชื้โนโรไวรัส

วิธีการป้องกัน

ล้างมือให้สะอาดด้วยสบู่ โดยล้างให้นานพอ (ไม่น้อยกว่า 20 วินาที) ก่อนกินอาหาร หลีกเลียงน้ำ และอาหารที่ไม่สะอาด รับประทานอาหารที่ปรุงสุก ล้างผักและผลไม้ให้สะอาด ทำความสะอาดส่วนที่คนสัมผัสบ่อยๆ ผู้ป่วยควรหลีกเลี่ยงการทำอาหารให้ผู้อื่นรับประทาน หรือใช้หลักก“กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ”

เอกสารอ้างอิง

1. Centers for disease control and prevention. [Internet]. [cited 2016 Dec 8]. Available from: <https://www.cdc.gov/norovirus/>
2. Norovirus Illness: Key Facts [Internet]. [cited 2016 Dec 8]. Available from: <https://www.cdc.gov/norovirus/downloads/keyfacts.pdf>
3. Norovirus in Healthcare Facilities Fact Sheet. [Internet]. [cited 2016 Dec 8]. Available from: <https://www.cdc.gov/hai/pdfs/norovirus/229110-ANoroCaseFactSheet508.pdf>
4. กนกพรรณ ศรีมโนภาษ. Norovirus กับความปลอดภัยอาหาร [ออนไลน์]. กลุ่มพัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพทางจุลินทรีย์กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานคุณภาพสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ กรมประมง. เข้าถึงได้จาก : <http://www.fisheries.go.th/quality/Norovirus.pdf>. วันที่สืบค้นข้อมูล 8 ธันวาคม 2559.